

لا اله الا الله

آیین‌نامه حق مالکیت مادی و معنوی در مورد نتایج پژوهش‌های

علمی دانشگاه تربیت مدرس

مقدمه: با عنایت به سیاست‌های پژوهشی و فناوری دانشگاه در راستای تحقق عدالت و کرامت انسانها که لازمه شکوفایی علمی و فنی است و رعایت حقوق مادی و معنوی دانشگاه و پژوهشگران، لازم است اعضای هیأت علمی، دانشجویان، دانش‌آموختگان و دیگر همکاران طرح، در مورد نتایج پژوهش‌های علمی که تحت عناوین پایان‌نامه، رساله و طرح‌های تحقیقاتی با هماهنگی دانشگاه انجام شده است، موارد زیر را رعایت نمایند:

ماده ۱- حق نشر و تکثیر پایان‌نامه/ رساله و درآمدهای حاصل از آنها متعلق به دانشگاه می باشد ولی حقوق معنوی پدید آورندگان محفوظ خواهد بود.

ماده ۲- انتشار مقاله یا مقالات مستخرج از پایان‌نامه/ رساله به صورت چاپ در نشریات علمی و یا ارائه در مجامع علمی باید به نام دانشگاه بوده و با تایید استاد راهنمای اصلی، یکی از اساتید راهنما، مشاور و یا دانشجو مسئول مکاتبات مقاله باشد. ولی مسئولیت علمی مقاله مستخرج از پایان‌نامه و رساله به عهده اساتید راهنما و دانشجو می باشد.

تبصره: در مقالاتی که پس از دانش‌آموختگی بصورت ترکیبی از اطلاعات جدید و نتایج حاصل از پایان‌نامه/ رساله نیز منتشر می‌شود نیز باید نام دانشگاه درج شود.

ماده ۳- انتشار کتاب، نرم افزار و یا آثار ویژه (اثری هنری مانند فیلم، عکس، نقاشی و نمایشنامه) حاصل از نتایج پایان‌نامه/ رساله و تمامی طرح‌های تحقیقاتی کلیه واحدهای دانشگاه اعم از دانشکده‌ها، مراکز تحقیقاتی، پژوهشکده‌ها، پارک علم و فناوری و دیگر واحدها باید با مجوز کتبی صادره از معاونت پژوهشی دانشگاه و براساس آئین‌نامه‌های مصوب انجام شود.

ماده ۴- ثبت اختراع و تدوین دانش فنی و یا ارائه یافته‌ها در جشنواره‌های ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی که حاصل نتایج مستخرج از پایان‌نامه/ رساله و تمامی طرح‌های تحقیقاتی دانشگاه میباشد، باید با هماهنگی استاد راهنما یا مجری طرح از طریق معاونت پژوهشی دانشگاه انجام گیرد.

آیین نامه چاپ پایان نامه (رساله) های دانشجویان دانشگاه تربیت مدرس

نظر به اینکه چاپ و انتشار پایان نامه (رساله) های تحصیلی دانشجویان دانشگاه تربیت مدرس، مبین بخشی از فعالیتهای علمی - پژوهشی دانشگاه است بنابراین به منظور آگاهی و رعایت حقوق دانشگاه، دانش آموختگان این دانشگاه نسبت به رعایت موارد ذیل متعهد می شوند:

ماده ۱: در صورت اقدام به چاپ پایان نامه (رساله) ی خود، مراتب را قبلاً به طور کتبی به «دفتر نشر آثار علمی» دانشگاه اطلاع دهد.

ماده ۲: در صفحه سوم کتاب (پس از برگ شناسنامه) عبارت ذیل را چاپ کند:
«کتاب حاضر، حاصل پایان نامه کارشناسی ارشد نگارنده در رشته **علوم سیاسی** است که در سال **۱۳۸۸** در دانشکده **علوم انسانی** دانشگاه تربیت مدرس به راهنمایی جناب آقای دکتر **سید علیرضا حسینی بهشتی**، مشاوره جناب آقای دکتر **مسعود غفاری** از آن دفاع شده است.»

ماده ۳: به منظور جبران بخشی از هزینه های انتشارات دانشگاه، تعداد یک درصد شمارگان کتاب (در هر نوبت چاپ) را به «دفتر نشر آثار علمی» دانشگاه اهدا کند. دانشگاه می تواند مازاد نیاز خود را به نفع مرکز نشر در معرض فروش قرار دهد.

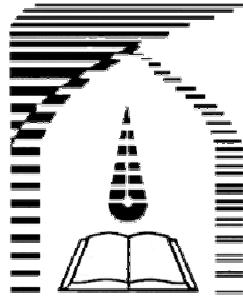
ماده ۴: در صورت عدم رعایت ماده ۳، ۵۰٪ بهای شمارگان چاپ شده را به عنوان خسارت به دانشگاه تربیت مدرس، تأدیه کند.

ماده ۵: دانشجو تعهد و قبول می کند در صورت خودداری از پرداخت بهای خسارت، دانشگاه می تواند خسارت مذکور را از طریق مراجع قضایی مطالبه و وصول کند؛ به علاوه به دانشگاه حق می دهد به منظور استیفای حقوق خود، از طریق دادگاه، معادل وجه مذکور در ماده ۴ را از محل توقیف کتابهای عرضه شده نگارنده برای فروش، تامین نماید.

ماده ۶: اینجانب **محمد رضا رزاقی** دانشجوی رشته **علوم سیاسی** مقطع **کارشناسی ارشد** تعهد فوق و ضمانت اجرایی آن را قبول کرده، به آن ملتزم می شوم.

نام و نام خانوادگی: **محمد رضا رزاقی**

تاریخ و امضا:

دانشگاه تربیت مدرس

دانشکده علوم انسانی

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد
رشته علوم سیاسی

موضوع:

جهانی شدن: حقوق شهروندی و قومیت گرایی

(بررسی موردی کردستان ایران)

استاد راهنما:

دکتر سید علیرضا حسینی بهشتی

استاد مشاور:

دکتر مسعود غفاری

دانشجو:

محمد رضا رزاقی

شهریور ۱۳۸۸

تقدیم بہ آقا مصطفیٰ حمران کہ عاشق بود...

تقدیر و تشکر:

سپاس و تشکر بیکران خدای را که هر عملی در جهان منسوب به قدرت، جلال و شوکت اوست. همو که به قلم سوگند می خورد و می فرماید:

(ن و القلم و مایسپرون)

خدایی که فرمود:

(هل یستوی الذین یعلمون و الذین لا یعلمون)

بی تردید شکر او تکمیل نمی شود مگر با سپاس و تشکر از صاحبان حق که گفته اند:

(من لم یشکر المخلوق لم یشکر الخالق)

لذا بر خود لازم می دانم علاوه بر شکر خدای قادر متعال از تمامی عزیزانی که مرا در انجام این پژوهش یاری نموده اند قدردانی نمایم به ویژه:

- پدر پرهیزگار و مادر فداکارم که این کار بیش از تلاش من حاصل صبر و دعای خیر آنهاست.
- اساتید گرانقدر: آقایان دکتر علیرضا بهشتی و دکتر مسعود غفاری که بعنوان اساتید محترم راهنما و مشاور نهایت لطف و همکاری را با این جانب داشتند.
- خواهر عزیز و گرانقدرم شکوفه و همسرش آقای مهندس فرشاد خوارزمی که یاوران همیشگی اند.
- محمد رضا مولائی و مجتبی روستائی که در انجام این تحقیق نقش بی بدیلی داشتند

و

نجمه السادات هاشمی، سیده بتول هاشمی، زنده یاد معصومه حاجیها،
مهندس حمید مصطفائی و دکتر محمد تقی یاسمی که تا ابد مدیون یاری سبزشان
می باشم.

چکیده:

در این پژوهش ما با سه واژه‌ی کلیدی جهانی شدن، حقوق شهروندی و قومیت‌گرایی مواجه هستیم جهانی شدن پدیده‌ای نوظهور در چند دهه‌ی اخیر است که مباحث عمده‌ای را میان اندیشمندان و صاحب‌نظران اجتماعی برانگیخته است این پدیده بسیاری از مفاهیم را دارای قبض و بسط معنایی نموده و حوزه‌های گوناگونی از زندگی بشر را متأثر ساخته است بی‌تردید جهانی شدن بر مسأله ناسیونالیسم قومی تأثیر گذار بوده است و در خصوص رابطه‌ی بین دو مفهوم جهانی شدن و قومیت‌گرایی دو دیدگاه کلی و متباین وجود دارد پاره‌ای از اندیشمندان جهانی شدن را موجب افزایش تنازعات قومی می‌دانند و گروهی دیگر معتقدند جهانی شدن با ایجاد یک فرهنگ فراملی جهانی در نهایت به کاهش تعارضات و تنازعات خواهد انجامید.

اما در حقیقت فرضیه‌ای که این پژوهش درصدد اثبات آن است این می‌باشد که فرایند جهانی شدن در دراز مدت منجر به کاهش منازعات قومی خواهد شد و این امر ملازمه‌ای با ایجاد یک فرهنگ جهانی و فراملی یا به عبارت دیگر محو خرده فرهنگ‌ها ندارد بلکه جهانی شدن با نظرداشت کلیه وجوه و شاخصه‌های آن هویت‌گرایی را پر رنگ و قومیت را به صورت یک پدیده‌ی هویت بخش در خواهد آورد لیکن این به معنای افزایش تنش و منازعه‌ی بین اقوام نخواهد بود چرا که پدیده چند بعدی جهانی شدن حوزه‌ها و مفاهیم گوناگون زندگی بشر را تحت تأثیر قرار داده که یکی از آن مفاهیم که در این پژوهش بدان خواهیم پرداخت مفهوم حقوق شهروندی خواهد بود که در حقیقت فرایند جهانی شدن با دست خوش قرار دادن حقوق شهروندی و ارتقاء آن منازعات قومی را کاهش داده و اقوام گوناگون مطالبات خود را در قالب مدنی و تحت عنوان حقوق شهروندی پی‌گیری خواهند نمود و مناطق کرد نشین ایران نیز که در این پژوهش بعنوان یک نمونه مورد بررسی قرار گرفته‌اند از این قاعده کلی مستثنی نخواهند بود.

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
فصل اول: مقدمات و کلیات طرح تحقیق	۱
۱-۱) مقدمه و طرح مسأله	۲
۲-۱) سوال پژوهش	۳
۳-۱) فرضیه پژوهش	۳
۴-۱) ضرورت انجام تحقیق	۳
۵-۱) روش تحقیق	۴
۶-۱) ادبیات موضوع	۵
یادداشت‌های فصل اول	۱۱
فصل دوم: مباحث نظری تحقیق	۱۳
۱-۲) مقدمه	۱۴
۲-۲) ملت	۱۴
۳-۲) قوم	۱۷
۴-۲) ناسیونالیسم - ناسیونالیسم قومی	۱۸
۵-۲) فرهنگ - جامعه فرهنگی	۲۰
۶-۲) شهروندی	۲۱
۷-۲) جهانی شدن (Globalization)	۲۲
۸-۲) وجوه و شاخص‌های جهانی شدن	۲۵
۹-۲) فرآیند جهانی شدن و قومیت‌گرایی	۲۷
۱۰-۲) جهانی شدن و شهروندی	۳۱

- ۱۱-۲) افول اقتدارگرایی در عصر جهانی شدن ۳۳
- ۱۲-۲) جهانی شدن گسترش یا کاهش منازعات قومی ۳۶
- ۱۳-۲) نتیجه گیری ۴۰
- یادداشت‌های فصل دوم ۴۱

فصل سوم: ویژگی‌های کردستان و ریشه‌های تاریخی ناسیونالیسم کرد

- و تحول آن تا به امروز ۴۶**
- ۱-۳) مقدمه ۴۷
- ۲-۳) ریشه نژادی کرد ۴۷
- ۳-۳) کردستان و موقعیت جغرافیایی آن ۴۸
- ۴-۳) زبان ۵۱
- ۵-۳) دین ۵۳
- ۶-۳) جمعیت ۵۴
- ۷-۳) ریشه‌های تاریخی ناسیونالیسم کردی ۵۵
- ۸-۳) دولت مدرن رضاشاه و کردها ۵۹
- ۹-۳) ناسیونالیسم کردی در دوره پهلوی دوم ۶۲
- ۱۰-۳) انقلاب اسلامی و کردها ۶۵
- ۱-۱۰-۳) نیروهای سیاسی کردستان پس از انقلاب اسلامی ۷۰
- ۱-۱-۱۰-۳) حزب دموکرات کردستان ایران ۷۰
- ۲-۱-۱۰-۳) کومله ۷۱
- ۳-۱-۱۰-۳) جریان مکتب قرآن ۷۲
- ۱۱-۳) وضعیت کردستان بعد از سالهای ۶۷ ..... ۷۳

۷۴	..... ۱۲-۳) تحولات کردستان ایران ۸۸-۸۰
۷۶	..... ۱۳-۳) نتیجه‌گیری
۷۷	..... یادداشت‌های فصل سوم
۸۱	..... فصل چهارم: تبعات جهانی شدن در کردستان ایران
۸۲	..... ۱-۴) مقدمه
۸۲	..... ۲-۴) جهانی شدن و کردستان ایران
۸۳	..... ۱-۲-۴) رشد و گسترش فن آوری اطلاعات و ارتباطات
۸۸	..... ۲-۲-۴) تلاش برای پیوستن به اقتصاد جهانی
۹۴	..... ۳-۲-۴) حضور فعالانه در عرصه‌های بین‌المللی
۹۷	..... ۳-۴) نتیجه‌گیری
۹۸	..... یادداشت‌های فصل چهارم
۱۰۰	..... * نتیجه‌گیری
۱۰۳	..... منابع و مأخذ

فصل اول

مقدمه و کلیات

۱-۱ مقدمه و طرح مسئله

جهانی شدن، پدیده ای نوظهور در چند دهه اخیر است که مباحث عمده ای را در میان اندیشمندان و صاحب نظران علوم اجتماعی برانگیخته است؛ این پدیده دارای ابعاد مختلف سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و ... است و در هریک از حوزه های فوق، تبعات گسترده ای را به دنبال داشته و در آینده نیز خواهد داشت. تاثیر فرایند فوق بر مسئله قومیت (ناسیونالیسم قومی) و مناقشات قومی موضوع پیچیده و جدیدی است که توجه بسیاری از محققین را به خود جلب کرده است. از آن جا که بسیاری از جوامع جهانی ناهمگون و چندفرهنگی بوده و برخی از آنها با مسائل قومی روبرو هستند، لذا تاثیر فرایند جهانی شدن بر مسائل فوق از موضوعات مهم امروز و آینده خواهد بود و مطالعات نظری در این خصوص چه بسا بتواند در فهم ریشه های مسائل قومی و نارضایتی های اجتماعی ملهم از آن مؤثر و در حل و فصل عقلایی و صحیح آن کمک عمده ای نماید.

ایران یکی از کشورهای ناهمگون و چندقومی درخاورمیانه است که اقوام مختلفی در گذشته و امروز در چارچوب آن به سر می برند، همزیستی اقوام مختلف در این کشور گاهی اوقات توأم با مناقشات قومی نیز بوده است همچون تحولات و حوادث ۱۳۵۷ تا ۱۳۶۷ در کردستان ایران، لذا از آنجا که جهانی شدن به عنوان فرآیندی چند بعدی خواه ناخواه بر ایران تأثیر گذاشته و در آینده نیز ابعاد مختلف تأثیرگذاری آن بیشتر هویدا خواهد شد؛ فهم این تأثیرات بر ایران و کردستان امروز و آینده اهمیت بسزایی در فهم سمت و سوی سیر تحولات این منطقه خواهد داشت. مساله ای که ذهن هر ناظری را به خود مشغول می کند این است که آیا با توجه به اثرات کوتاه مدت و دراز مدت فرآیند جهانی شدن بر ایران و کردستان، روند تحولات آینده در کردستان ایران چگونه خواهد بود؟ آیا جهانی شدن موجب تشدید ناسیونالیسم کردی و هویت گرایی کرد خواهد شد؟ یا این پدیده را تضعیف خواهد کرد؟ آیا با توجه به تحولات منطقه به ویژه تشکیل دولت فدرال کردستان عراق و پیامدها و اثرات آن بر کردستان ایران و تبعات پدیده جهانی شدن در این منطقه، ما شاهد

گسترش منازعات در آینده خواهیم بود یا نه؟ تأثیرات پدیده جهانی شدن بر ایران و اهمیت آن در خصوص تشدید و تخفیف مساله کردستان چه خواهد بود؟

۱-۲ سوال پژوهش

سوالات فوق از پرسشهای کلیدی در خصوص مسائل مطرح شده می باشند که ذهن هر ناظری را که تحولات و مسائل کردستان و ایران را دنبال می کند به خود مشغول می نماید. ما در این پژوهش تلاش خواهیم کرد تا آنجا که ممکن است به این پرسشها به عنوان پرسشهایی فرعی پاسخ گوئیم، اما پرسش اصلی این پژوهش این است که اصولاً: چه نسبتی میان جهانی شدن، حقوق شهروندی و قومیت گرایی وجود دارد؟ و با توجه به این مفاهیم و بررسی رویدادهای سیاسی، اجتماعی کردستان ایران، تحولات این منطقه چگونه ارزیابی و تبیین می شود و چه سمت و سویی خواهد داشت؟

۱-۳ فرضیه پژوهش

فرآیند جهانی شدن در « درازمدت » با ارتقاء حقوق شهروندی منجر به کاهش تنشهای قومی می گردد. (در این تحقیق مسائل کردستان ایران نیز اجمالاً با این فرضیه تحلیل و بررسی می شود.) در حقیقت علت ذکر قید بلند مدت در فرضیه اینست که فرآیند جهانی شدن در کوتاه مدت اثرات یکسانی بر همه جوامع چند فرهنگی نداشته چنانکه اثرات آن در جوامع متکثر، دموکراتیک و مرفه کاملاً با کشورهای جهان سوم متفاوت است.

۱-۴ ضرورت انجام تحقیق

مسئله قومیتها در ایران به طور اعم و مسأله کردها در ایران به طور خاص مسأله ای است که روز به روز اهمیت آن بیشتر می شود و لذا نمی توان از آن چشم پوشید. تحولات اخیر در عراق و تا حدودی حل مسأله کردها با راه حل فدرالیسم و دموکراسی انجمنی در عراق، مسأله کردها را در ایران تحت تأثیر قرار داده است. برخورد عقلایی و صحیح با این مسئله است که می تواند تهدیدات

را به فرصت تبدیل نماید و در کاهش هزینه های ناشی از آن یاری رسان باشد. مطالعات فوق می تواند به درک علمی هر چه بیشتر مسأله یاری رساند و تبیین و ادراک اصولی این مسأله نقش مهمی در چگونگی برخورد عقلایی و صحیح با آن خواهد داشت. این پژوهش با توجه به خلاء مطالعاتی این نوع پژوهشها در کشور ما، می تواند پیشگام مطالعات گسترده و بیشتر در این زمینه باشد. در ایران تحقیقی بدین موضوع و در ارتباط با مسأله جهانی شدن و منازعات قومی (بویژه کردستان) انجام نگرفته است، لذا می توان گفت پژوهش زیر در این زمینه پیشگام است. در مورد کردها و کردستان در ایران و خاورمیانه کتابهای کثیری منتشر و ترجمه شده است که بخشی از آنها صبغه تاریخی دارند و ما در بخش ادبیات موضوعی بدان اشاره خواهیم کرد.

۱-۵ روش تحقیق

روش به کار رفته در تحقیق ما روش تحلیلی تاریخی است که این روش از گذشته در مطالعه و بررسی پدیده های سیاسی کاربرد گسترده ای داشته است؛ روش تاریخی یکی از جمله روشهای موجود برای تحقیقات مختلف در حوزه ی علوم انسانی می باشد. این روش وقایع مربوط به گذشته مورد تعبیر و تفسیر و ارزیابی قرار می گیرد. در روش تاریخی هدف این است که وقایع گذشته دقیق و درست شناسایی شوند تا وضع موجود بهتر درک گردد. در روشهای دیگر مانند توصیفی یا تجربی محقق می تواند نمونه مورد مطالعه را با میل خود انتخاب نماید، اما در روش تاریخی مجبور است فقط اطلاعات و اسنادی را که از گذشته باقی مانده اند مورد بررسی قرار دهد. صحت و سقم این اطلاعات ترکیب دلایل و تجزیه و تحلیل آنها به صورت منظم و عینی می باشد. روش تاریخی پژوهش از نوع مطالعات کیفی بوده و در بعد کلان قرار دارد و از تکنیکهای آن تحلیل اسنادی و تحلیل محتوا می باشد. روش تحلیلی تاریخی به دنبال تجزیه و تحلیل سیر تاریخی تغییرات اجتماعی و تحول ارزشها در یک جامعه معین است.

منابع ما در این راستا کتاب و اسناد تا حد ممکن معتبری هستند، که منبع اصلی در این پژوهش می باشند، همچنین از مطالب سایت ها و نشریات منتشر شده از سوی احزاب و نهادهایی که به نحو مستقیم و غیرمستقیم در مسأله دخالت و ایفای نقش کرده اند استفاده شده است. منبع دیگر اطلاعات و مواد خام تحقیق ما مصاحبه های باز و اینترنتی با برخی فعالین سیاسی است که از این طریق مواد، سعی شده بر غنای این پژوهش افزوده شود. برخورد ما با این داده ها توصیفی صرف نخواهد بود؛ تحلیل علمی اطلاعات و ریشه یابی تحولات را نیز به شیوه ای اصولی مد نظر خواهیم داشت، بدین دلیل است که روش تاریخی تحلیلی را برای پژوهش خود برگزیده ایم.

۱-۶ ادبیات موضوع

در خصوص «کردها و کردستان» و جنبشهای کردی در خاورمیانه کتابهای زیادی ترجمه و معدودی نیز در ایران تالیف شده است. مثلاً آثار کریس کوچرا، دیوید مک داوول، جاناتان رندل، رابرت السن، درک کینان، مینورسکی، واسیلی نیکیتین، جلیل جلیل، شریف وانلی، کندال و ... به فارسی ترجمه شده اند. آثار این نویسندگان اکثراً به تاریخ معاصر و جنبشهای قرن بیستم کردستان در خاور میانه می پردازند؛ در همه آنها بخشی از مطالب، به کردستان ایران و تحولات سیاسی و اجتماعی آن اختصاص یافته، اما برخورد آنها با تحولات بیشتر توصیفی است. از طرف دیگر اغلب این نویسندگان به بحث تحولات کردستان ایران تا اوایل انقلاب ۱۳۵۷ ایران نیز پرداخته اند. اما اثری که تحولات این منطقه را بعد از انقلاب تا دوران حال مورد بررسی قرار بدهد به فارسی ترجمه نشده، مگر اثری از رابرت السن که به بحث در خصوص مسئله کرد و مناسبات ایران و ترکیه در قرن بیستم می پردازد و به شکلی اجمالی به تحولات بعد از انقلاب در کردستان (ایران و ترکیه) و نقش آن در مناسبات دو کشور اشاره می کند. [۱]

از جمله آثار تألیفی مرتبط با کردستان که در ایران منتشر شده اند و برخوردی تحلیلی با موضوع دارند می توان به دو کتاب حمیدرضا جلائی پور در این زمینه اشاره کرد. وی در کتاب

«کردستان: علل تداوم بحران آن پس از انقلاب اسلامی» به بحث در خصوص ریشه های ناسیونالیسم کردی، همبستگی کردی و علل شکل گیری آنها می پردازد؛ او در این زمینه به عواملی چون اعتقادات مذهب، زبان و فرهنگ، نژاد، آداب و رسوم و ... در شکل گیری و ایجاد همبستگی کردی (کردایتی) اشاره می کند و بر نقش عوامل جغرافیایی، وجود احزاب سیاسی و سیاست امنیتی دولت مرکزی در این منطقه در پدید آمدن بحران کردستان در دهه اول انقلاب تاکید می کند و در بخش پایان کتاب نیز پیشنهاداتی در خصوص مدیریت مسأله (بحران) ارائه می دهد. [۲]

در کتاب دیگر جلائی پور با عنوان «فراز و فرودهای جنبش کردی ۶۷-۱۳۵۷»، اگر چه بسیاری از مطالب تکرار همان مطالب کتاب «کردستان علل تداوم بحران آن پس از انقلاب اسلامی» است، اما نکته جدید آن بررسی تحولات کردستان به مثابه یک جنبش اجتماعی در این سالهاست. همچنین نویسنده به عوامل تداوم و شکست جنبش مسلحانه نیز اشاره نموده و به ارزیابی و نقد راهبردهای احزاب و نیروهای سیاسی کردستان می پردازد. او در این راستا پیشنهاد می کند که راه حل های خودمختاری سیاسی و فدرالیسم از سوی فعالین سیاسی کردی کنار گذاشته شود و برای احقاق حقوق کردها به جای تاکید بر «اقوام ایرانی» بر حقوق شهروندان کرد ایرانی و کسب مطالبات آنها از طریق دولت مرکزی تاکید گردد. [۳]

حمید احمدی در کتاب «قومیت و قوم گرایی در ایران، افسانه و واقعیت» به بحث در خصوص قومیت و قوم گرایی در کردستان در بخشهایی از کتابش می پردازد؛ او بر نقش عواملی چون شکل گیری دولت مدرن در ایران، نقش نخبگان سیاسی و فکری در شکل دادن به هویت قومی و نیز سیاست بین الملل بر سیاسی شدن زبان و مذهب در کردستان، بلوچستان، آذربایجان اشاره می کند و آن را به بحث می گذارد و در بخش نهایی کتاب پیشنهاداتی را برای مدیریت بحران ارائه می دهد. [۴]

کتاب «تحولات قومی در ایران» نیز که توسط مجتبی مقصودی به نگارش در آمده است سعی می کند با اتخاذ دیدگاهی بین رشته ای به بحث در خصوص عوامل شکل گیری ناسیونالیسم قومی در مناطق مختلف ایران بویژه کردستان پردازد؛ اگرچه در بخش ادبیات نظری این کتاب مطالب در خور توجهی ارائه شده است، اما همان چارچوب نظری و مباحثی که حمید احمدی در کتاب «قومیت و قوم گرایی در ایران» به کار گرفته است درونمایه اصلی کتاب را شکل داده است. [۵]

مجتبی برزویی نیز در کتاب «اوضاع سیاسی کردستان» به بحث در خصوص تحولات تاریخی نیمه دوم قرن نوزدهم و اوایل قرن بیستم (۱۲۸۵ تا ۱۳۲۵) کردستان ایران می پردازد و ماهیت تحولات و حرکات سیاسی کردها را به بحث می گذارد. اهمیت این کتاب در این است که به شیوه ای ظریف و ریزبینانه به بررسی تحولات سالهای ۱۳۲۰ تا ۱۳۲۵ و چگونگی شکل گیری جمهوری کردستان همچنین تحولات مرتبط با آن پرداخته است. [۶]

عبدالله ابریشمی نیز در بخشی از کتاب نخست خود تحت عنوان «مسئله کرد در خاورمیانه و عبدالله اوجالان» به بحث در خصوص مسائل تاریخی - سیاسی کردها در ایران می پردازد و ریشه های احزاب و سازمانهای سیاسی در کردستان و تحولات مرتبط با آنها تا دوران انقلاب و نقش احزاب چپ در این دوره در بحران سازی در منطقه را مورد بررسی قرار می دهد. اگر چه مطالبی که او در پیوند با جنبش ناسیونالیستی کرد در منطقه در سالهای انقلاب ایران در ۱۳۵۷ ذکر می کند قابل توجه است، اما بیشتر از اینکه بحث هایش جنبه مستند و غنای علمی داشته باشد، حامل دیدگاههای شخصی او در مورد تحولات کردستان از سالهای ۱۳۲۰ تا ۱۳۶۰ است. [۷]

وی در کتاب دیگرش تحت عنوان «هویت تاریخی و مشکلات کنونی مردم کرد» به بحث هویت تاریخی کردها در خاورمیانه و نقل گزیده هایی از تاریخ کردها بعد از اسلام پرداخته است. همچنین در خصوص امارتهای کرد در سده های ۱۸ و ۱۹ مطالبی در خور توجه در کتاب آورده و به شکلی کلی مشکلات کردها و حکومت های منطقه در قرن بیستم را مورد بررسی قرار داده

است. ابریشمی در بخشهای دیگری از کتاب خود به بررسی و نقد دیدگاههای صاحب نظرانی می پردازد که در خصوص مسئله ی کردها آثاری را به نگارش در آورده اند؛ یکی از این کتابها «قومیت و قوم گرایی در ایران» اثر حمید احمدی است که از سوی این نویسنده کرد در ایران نقد و ارزیابی شده است. با این وجود در این اثر در خصوص ناسیونالیسم کرد در قرن بیستم بویژه کردستان ایران مطالب چندانی مطرح نشده است.[۸]

از جدیدترین آثاری است که در سالهای اخیر در مورد کردها در ایران به نگارش درآمده کتاب «The Kurds in Iran , The Past , Present and Future» اثر کریم یلدیز و تنیل تاپسی است که این دو در این کتاب شرحی مفصل از وضعیت کردها به دست می دهند. یلدیز و تاپسی از منظر تاریخی به وضعیت کردها از جنگ جهانی اول تا انقلاب ۱۳۵۷، جنگ ایران و عراق و ... می پردازند و سیاست های دولت را نیز در قبال مردم کرد در ایران تشریح می کنند. نویسندگان این کتاب از گزارش های سازمان های مختلف در خصوص نقض حقوق بشر در ایران در قبال اقلیت ها و زنان بهره جسته اند. همچنین آنها به بحث در خصوص روابط ایران با همسایگان، غرب و تأثیرات به قدرت رسیدن محمود احمدی نژاد در ایران (بویژه در رابطه با بحث حقوق بشر) پرداخته و با توجه به تحولات منطقه و ایران به بحث در خصوص آینده مسئله کرد و سیاست خارجی ایران در این خصوص می پردازند.[۹]

«Essays on Origins of Kurdish Nationalism» عنوان کتاب عباس ولی است که در رابطه با ملی گرایی کرد، با برخی از همکاران دانشگاهی اش از قبیل امیر حسن پور، بوزارسلان تألیف شده است. این کتاب شامل یک سری مقالات علمی است که نویسندگان هر یک از منظری به مباحث مختلف در این رابطه پرداخته اند؛ شکل گیری هویت کردی در طول تاریخ و همچنین ویژگی های این هویت از جمله مباحثی است که در این کتاب بدان پرداخته شده است.[۱۰]

«The Kurdish Nationalist Movement» کتاب دیگری است که در سال‌های اخیر از سوی دیوید رومانو به نگارش در آمده است؛ این کتاب به بحث در خصوص جنبش ناسیونالیستی کرد در کردستان بزرگ و خاور میانه می‌پردازد؛ نویسنده در بخش‌هایی از این کتاب مطالب قابل توجهی را در خصوص جنبش‌های کردی و ناسیونالیسم کرد در ایران مطرح کرده است. [۱۱]

دو پایان نامه ی ارزنده نیز در خصوص ناسیونالیسم کردی و احزاب در کردستان به نگارش درآمده اند که آثار ارزنده و قابل توجهی هستند. یکی از آنها، پایان نامه برهان سلیمی تحت عنوان «بررسی تاریخی تطبیقی (مقایسه ای) ناسیونالیسم کرد و عربی در عراق» است؛ اگر چه این اثر در ارتباط با ناسیونالیسم کردی در کردستان عراق به نگارش در آمده اما در بخش‌های نخست خود مطالب عمیق و قابل توجهی در خصوص ریشه های ناسیونالیسم کردی در خاورمیانه و تطور و تکامل آن تا جنگ جهانی اول مطرح شده است. در خلال مطالب این اثر همچنین بحث‌هایی در خصوص ناسیونالیسم کردی در ایران و تاثیراتش بر ناسیونالیسم کردی در کردستان عراق مطرح شده است که در کتابهای تالیف و ترجمه شده در ایران کمتر دیده می‌شود. [۱۲]

اثر دیگر پایان نامه ی عبدالعزیز مولودی تحت عنوان «تحلیل جامعه شناختی سیاسی حزب دموکرات کردستان ایران» است که به بحث در خصوص حزب دموکرات کردستان بعنوان مهمترین بازیگر صحنه سیاست کردستان ایران می‌پردازد و مطالب در خور توجهی را در خصوص این حزب مطرح می‌کند. در این پایان نامه نیز ریشه ها و چگونگی شکل گیری حزب دموکرات، شکل گیری جمهوری کردستان در سال ۱۳۲۴ و عوامل شکل گیری، ساختار و ایدئولوژی حزب، مورد بحث و بررسی قرار گرفته است. [۱۳]

با این حال پژوهشگر با اثر خاصی که مستقلا مساله تاثیر جهانی شدن بر ناسیونالیسم کردی (قومیت گرایی کردی) در کردستان ایران را مورد بحث قرار داده باشد برخوردننموده است. حتی اثر مستقلی که به شکلی خاص به بحث در خصوص جهانی شدن و تاثیر آن بر ناسیونالیسم قومی و مسائل

مرتبط با آن بپردازد مشاهده نگردید با این حال در برخی آثار که در مورد جهانی شدن ترجمه شده اند به شکل حاشیه ای به تاثیر این فرایند بر این مباحث در جهان امروز و آینده اشاره شده است که یکی از این کتاب ها اثر عبدالعلی قوام با عنوان «جهانی شدن و جهان سوم» است که در فصولی از آن به بحث تاثیر فرآیند جهانی شدن بر ناسیونالیسم در مسائل قومی پرداخته است. [۱۴] حمید احمدی نیز در مقاله ای تحت عنوان «جهانی شدن هویت قومی یا هویت ملی» به بحث در خصوص وضعیت هویت قومی و ملی در عصر جهانی شدن پرداخته است و استدلال کرده که جهانی شدن منجر به تشدید مسائل قومی و قوم گرایی نخواهد شد و این پدیده نمی تواند منجر به تضعیف هویت ملی در دولت ملت ها شود لذا به نظر می رسد این تحقیق در نوع خود حداقل از حیث عنوان و موضوع اثری منحصر به فرد است. [۱۵]

گرچه در لابه لای مطالبی که در خصوص جهانی شدن تألیف و یا ترجمه شده است مطالبی کلی در خصوص تاثیر فرایند جهانی شدن بر قومیت و ناسیونالیسم به چشم می خورد با این حال اثر خاصی در زمینه تأثیر جهانی شدن بر حقوق شهروندی و یا قومیت گرایی (ناسیونالیسم قومی) در کشور منتشر و یا ترجمه نشده است. لذا می توان گفت که این پژوهش می تواند کمک عمده ای به علاقه مندان بحث پیامدها و تاثیرات جهانی شدن بر پدیده هایی همچون دموکراسی، حقوق شهروندی، ناسیونالیسم و ... بنماید.